

Utbildningsdepartementet

2017-02-27

Registrator
103 33 Stockholm

Er referens/dnr:
U2016/04660/GV

Remissvar

En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och avsluta en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

Industriarbetsgivarnas kompetensråd (IAKR) lämnar här synpunkter på Gymnasieutredningens betänkande. Industriarbetsgivarnas kompetensråd är en partsgemensam gruppering för frågor som rör kompetensförsörjning. Parterna som ingår i IAKR är Industriarbetsgivarna, IFMetall och GS Facket. De branscher som omfattas av IAKRs verksamhet är stål-, metall-, gruv-, massa-, pappers-, sågverks-, byggnadsämnes- och buteljglasindustri samt svetsmekanisk industri.

Vår gemensamma uppfattning är att flera av de förslag som utredningen lägger fram kan förväntas leda till att fler unga påbörjar och avslutar en gymnasieutbildning.

Vi beklagar samtidigt att utredaren inte gett möjlighet att göra en genomgripande analys av framför allt behovet av utveckling av de tekniskt inriktade yrkesprogrammen och det högskoleförberedande teknikprogrammet med utgångspunkt i den tekniska utvecklingen inom industrin.

Med ett öppnare mandat hade utredaren kunnat presentera andra eller delvis andra förslag som bättre svarar mot de behov av utveckling som gymnasieskolan står inför och som industrin är beroende av.

25.1 En gymnasieskola för alla ungdomar

Förslag 1: Målet för gymnasieskolan ska vara att alla ungdomar ska påbörja och nå målen för en gymnasieutbildning. Detta ska anges i skollagen.

Förslag 2: Samhällets åtagande vad gäller gymnasieskolan ska inte enbart vara att erbjuda ungdomar utbildning utan ska även omfatta en mer aktiv och pådrivande uppgift i syfte att få alla ungdomar att påbörja en gymnasieutbildning. Hemkommunen ges därför ett pådrivande ansvar vid övergången mellan grundskola och gymnasieskola. Hemkommunen ska verka för att ungdomar som avslutat grundskolan så snart som möjligt ska påbörja en gymnasieutbildning.

Förslag 3: Huvudmannen ska se till att varje elev ges möjlighet att nå målen för sin utbildning. Dagens bestämmelser med denna innebörd ska samlas och tydliggöras.

Förslag 4: Rektorns ansvar för att se till att upprepade eller längre frånvaro utreds förtydligas.

Förslag 5: Skolans ansvar för att aktivt förebygga och motverka studieavbrott förtydligas. Huvudmannen ska vidta åtgärder för att elever som antagits till en utbildning men som utan giltig orsak redan från början uteblir, ska påbörja en utbildning. En elev som har påbörjat en utbildning och vill avbryta den kan anses ha avslutat utbildningen först när de åtgärder vidtagits som skäligen kan krävas för att få eleven att fullfölja sin utbildning.

Förslag 6: Det kommunala aktivitetsansvaret ändras så att det i första hand syftar till att motivera och hjälpa ungdomar att påbörja eller återuppta en gymnasieutbildning. Nyanlända ungdomar i gymnasieåldern som har uppehållstillstånd ska omfattas av aktivitetsansvaret, vilket de inte gör i dag. Elever som går ett introduktionsprogram ska inte längre omfattas av aktivitetsansvaret.

IAKR ser positivt på de åtgärder som föreslås och tillstyrker utredningens förslag. Vi vill samtidigt poängtera vikten av en fortsatt satsning på grundskolan så att eleverna är väl rustade för sina gymnasiestudier.

25.2 Krav på vårdnadshavares medverkan och elevers engagemang och närvaro

Flertalet av utredningens förslag syftar till att minska studieavbrotten i gymnasieskolan och ge alla elever förutsättningar att nå utbildningens mål. För att de åtgärder som utredningen föreslår ska bli verkningsfulla behöver vårdnadshavare understödja ungdomens skolgång. Eleverna måste också engagera sig och delta aktivt i sin utbildning.

Förslag 1: Vårdnadshavare ges ett medverkansansvar. Krav ska införas på vårdnadshavarnas aktiva medverkan till att en ungdom påbörjar och deltar i en gymnasieutbildning.

Förslag 2: En elev i gymnasieskolan ska närvara och utifrån sina förutsättningar delta aktivt i den verksamhet som anordnas inom ramen för den avsedda utbildningen. Eleven får endast vara frånvarande om eleven har giltigt skäl att utebli.

IAKR tillstyrker utredningens förslag.

Vi hälsar med tillfredsställelse utredningens förslag att skyldigheter ska följa på rättigheter. Det ska ställas mycket stora krav på huvudman, rektor och skola att göra allt som går för att en elev ska kunna slutföra sin utbildning, men för att det ska ge resultat är det rimligt att ställa motsvarande krav på eleven. Kraven på närvaro och engagemang kan också sägas var en del i den socialiseringsprocess som eleven genomgår i gymnasieskolan och som är central för såväl anställningsbarhet som fortsatta studier.

25.3.1 Rätten att gå om en kurs kan innebära rätt till fortsatt utbildning på programmet

Förslag: Det ska tydliggöras att elever som inte nått målen för en gymnasieutbildning efter tre år kan ha rätt till fortsatta utbildning. Rätten att gå om en kurs eller att göra om gymnasiearbetet ska därför föras in i skollagen. Förändringen tydliggör rätten till utbildning. Syftet med förtydligandet är att ge fler elever möjlighet att nå målen för utbildningen.

IAKR tillstyrker utredningens förslag.

Betydelsen av en gymnasieexamen motiverar en tydligare skrivning i skollagen. Möjligheten att kunna slutföra en gymnasieutbildning i direkt anslutning till de tre första åren är särskilt viktig för elever på yrkesprogram. Samtidigt får inte skrivningen bli så generös att rätten att gå om en kurs leder till att tre års gymnasieutbildning inte nödvändigtvis ses som det normala av alla elever.

25.4 Planering av utbildning och undervisningstid

Undervisningstiden behöver i vissa fall utökas och eleverna behöver tillförsäkras minst den undervisningstid de har rätt till. Elevernas möjligheter till heltidsutbildning ska förbättras och utbildningen ska inte vara splittrad för eleverna. Alla elever ska också få en bra start i gymnasieskolan och tillgänglig kunskap om elevers behov ska tas tillvara.

25.4.1 Den minsta garanterade undervisningstiden på nationella program bör utökas

Förslag: Den minsta garanterade undervisningstiden utökas till viss del, detta till följd av ytterligare behov av lärarledd tid på yrkesprogrammen. Ökningen avser även viss lärarledd tid för gymnasiearbetet på alla nationella program. Det kan därutöver finnas skäl att överväga ytterligare utökning av undervisningstiden på sikt.

IAKR tillstyrker förslaget att utöka den garanterade undervisningstiden, men menar att den föreslagna utökningen inte är tillräcklig.

Industrins parter har under många år drivit frågan om mer tid för eleverna i gymnasieskolan, inte minst i vårt arbete med Teknikcollege. Det är därför tillfredsställande att utredningen nu

konstaterar att den minsta garanterade undervisningstiden behöver utökas. Vår uppfattning är dock att den föreslagna utökningen inte är tillräcklig.

Utredningen skriver i sin analys att:

- 50 % av eleverna på yrkesprogrammen har liten eller mycket låg arbetsbelastning.
- Svenska elever har få undervisningstimmar i jämförelse med övriga Europa.
- Fler timmar (i matematik) förbättrar resultatet och minskar effekterna av olika social bakgrund.

Utredningen föreslår att den garanterade undervisningstiden på yrkesprogrammen ska utökas med 50 timmar utifrån, skriver man, "en samlad bedömning som utgår ifrån de förslag som utredningen lägger kring yrkesprogrammets utveckling i stort, vilka gäller t.ex. en ökad bredd genom garanterade möjligheter till högskolebehörighet med samtidigt ett marginellt reviderat yrkesinnehåll".

Som kompensation för att gymnasiearbetet föreslås bli poänglöst, tillförs 20 timmar till alla nationella program. Utredningen ser dock ingen möjlighet att reglera att dessa 20 timmar ska användas som stöd till eleverna i deras gymnasiearbete.

Utifrån erfarenheter av arbetet inom Teknikcollege och utredningens egen analys är det IAKRs uppfattning att den föreslagna utökningen av den garanterade undervisningstiden till 2200 timmar på de högskoleförberedande programmen och 2500 timmar på yrkesprogrammen är otillräcklig.

Med tanke på konsekvenserna av att tillföra ett estetiskt ämne om 100 poäng och, som standard, växla bort 300 poäng yrkeskurser mot svenska 2, svenska 3 och engelska 6, är det inte sannolikt att gymnasieskolorna kommer att prioritera resurser till gymnasiearbetet. Det riskerar därmed att förlora i betydelse och kvalitet och därmed för yrkesprogrammen även dess roll att *"pröva elevens förmåga att utföra vanligt förekommande arbetsuppgifter inom yrkesområdet"*.¹

Det finns också en uppenbar risk att de företag som satsat resurser på samverkan med skolan kring gymnasiearbetet kommer att minska sina ambitioner i motsvarande mån som skolorna drar ner på sina resurser.

Utredningens förslag pekar således på en nedvärdering av gymnasiearbetet och dess betydelse. IAKRs uppfattning är istället att gymnasiearbetet borde utvecklas för att fungera som ett yrkesprov inför kommande anställning.

Sammantaget menar vi att utredningens samlade förslag om förändring i programstrukturen och den marginella utökningen av den minsta garanterade undervisningstiden inte står i proportion till varandra. Särskilt allvarligt är det för eleverna på yrkesprogrammen. De ställs inför att istället för yrkeskurser läsa de tre kurser som ger grundläggande högskolebehörighet, ett estetiskt ämne om 100 poäng och fortsätta göra ett gymnasiearbete, detta med ett tillskott av 70 timmar.

Kalkylen går inte ihop och riskerar att leda till att fler elever kommer att få svårt att klara sin gymnasieexamen, särskilt den stora grupp som redan idag behöver stöd i någon form för att kunna slutföra sina studier med godkända resultat.

¹ Gymnasieskolan 2011, s.42

25.4.2 Eleverna måste tillförsäkras minst den undervisningstid de har rätt till

Förslag: Huvudmannen ska följa upp och redovisa den faktiska undervisningstid som eleverna har erbjudits, och i den individuella studieplanen ska den faktiska undervisningstid som varje elev har erbjudits redovisas.

IAKR tillstyrker utredningens förslag att den faktiskt genomförda undervisningstiden ska följas upp i det systematiska kvalitetsarbetet.

När det gäller redovisningen på individnivå, i den individuella studieplanen, menar vi att redovisningen av erbjuden undervisningstid bör kompletteras med en redovisning av den faktiska undervisningstid som eleven deltagit i. Först då kan den individuella studieplanen utgöra underlag för stöd till den enskilde eleven.

Vi vill trycka på att redovisningen är särskilt viktig för de som läser utökat program eftersom det inte finns någon reglering av undervisningen utöver den garanterade undervisningstid som är kopplad till 2500 poäng.

25.4.3 Sammanhållna skoldagar

Förslag: Skoldagarna ska vara sammanhållna och elevernas skolarbete ska fördelas jämt över dagen.

IAKR tillstyrker förslaget.

Industrins parter har under mer än tio års tid drivit frågan om sammanhållna skoldagar inom Teknikcollege och funnit att det är en framgångsfaktor. Därför välkomnar vi utredningens förslag att undervisningen, definierad som den minsta garanterade undervisningstiden, kompletteras med begrepp som mängdträning och färdighetsträning som en del av utbildningen, men liggande utanför undervisningen.

För att förslaget ska få genomslag, är det viktigt att skrivningarna i gymnasieförordningen om sammanhållna skoldag blir tillräckligt skarpa för att vara tvingande och att de samtidigt kompletteras med ett allmänt råd.

25.7 Enhetliga behörighetskrav till nationella program

Förslag: Behörighetskraven till gymnasieskolans nationella program ska vara enhetliga, sett till antalet godkända betyg. Krav på godkända betyg i minst tolv ämnen från grundskolan ska gälla för behörighet till samtliga nationella program. De regler som gäller idag om vilka specifika ämnen som ska ingå bland de godkända ska kvarstå.

IAKR tillstyrker utredningens förslag att behörighetskraven bör vara gemensamma för samtliga nationella program, men avstyrker förslaget att de även fortsättningsvis ska vara desamma som nu gäller.

Frågan om hur många godkända ämnen som bör krävas är mer komplicerad. Det enda rimliga är att kräva att alla ämnen ska vara godkända. Utredningen argumenterar i sin egen analys närmast för att så bör vara fallet.

På sidan 701 skriver man

"På både yrkesprogram och högskoleförberedande program är examensfrekvensen högre bland dem som hade godkända betyg i alla grundskoleämnen än bland dem som saknade godkänt i vissa ämnen."

"Det är viktigt att ha de kunskaper som den ena utbildningsnivån ska ge innan man börjar på nästa nivå."

Utredningen konstaterar att en utökning från 8 till 12 ämnen för de nationella yrkesprogrammen endast marginellt påverkar andelen behöriga sökanden. Vi saknar en analys av vad en utökning till 13 eller 14 ämnen skulle innebära.

På sidan 702

"Det är viktigt att behörighetskraven till nationella program visar att de ämnen elever läser i grundskolan är viktiga förkunskaper."

Eftersom inte samtliga grundskolans ämnen har en fortsättning på alla nationella program kan det därför trots allt finnas en poäng i att inte kräva godkänt betyg i samtliga 16 ämnen, att ge ett mindre friutrymme.

Men, det finns ett ämne i grundskolan som måste tas på allvar och det är ämnet teknik. Det kan inte vara rimligt att kräva att en elev som söker till teknikprogrammet t.ex. måste ha godkänt i biologi, ett ämne som inte ingår i programmet, men inte godkänt i ämnet teknik eller att en elev som söker ett tekniskt inriktat yrkesprogram inte behöver ha godkänt i ämnet teknik. Förutom att ämnet i grundskolan ger viktiga förkunskaper, ligger det ett signalvärde i att ställa krav på godkänt betyg i ämnet.

Flertalet debattörer pekar på att programmering, ett kunskapsområde som ingår i ämnet teknik, närmast bör vara att betrakta som ett ämne jämställt med språk. Även Skolverket har i förslaget till IT-strategi för skolan särskilt pekat ut teknikämnet som bärare av den digitala kompetens som alla måste få med sig från grundskolan.

Allt, inklusive utredningens egen analys, pekar därför på att ämnet teknik måste uppgraderas och vi vill därför rikta kritik mot utredningen som utan analys föreslår att behörighetskraven ska vara tolv ämnen, utan diskussion om vilka ämnen som bör ingå bland de tolv. Vår uppfattning är att oavsett antal ämnen, måste ämnet teknik vara ett av de ämnen som det krävs godkänt betyg i för behörighet till de nationella programmen.

25.9 Grundläggande och särskild behörighet på yrkesprogram

Yrkesprogrammen behöver utvecklas och ge bredare möjligheter för att i högre grad möta ungdomars varierande intressen och framtidsmål. Utredningen bedömer att åtgärder som stärker möjligheterna till grundläggande och särskild högskolebehörighet kan utveckla yrkesprogrammen och göra dem mer attraktiva för fler elever med intresse för ett yrkesområde. Yrkesinnehållet bör så långt möjligt värnas, och det ska finnas rika möjligheter för eleverna att få gedigna yrkeskunskaper.

25.9.1 Alla yrkesprogram ska ge grundläggande behörighet i sitt grundupplägg

Förslag: Alla yrkesprogram ska ge högskolebehörighet i sitt grundupplägg. Elever ska kunna välja bort de kurser som leder till högskolebehörighet genom aktiva val.

IAKR tillstyrker förslaget att alla nationella program ska ge grundläggande behörighet. Det är sannolikt som utredningen skriver att det kan verka positivt för rekryteringen till yrkesprogrammen och det är dessutom i flera fall nödvändigt att eleverna når längre i sina studier för att de ska kunna delta i den industriella utvecklingen.

Vi avstyrker däremot förslaget att det ska ske inom ramen för 2500 poäng. Med hänvisning till vad utredningen skriver om yrkesprogramselevernars arbetsbelastning och att ca 60 % av eleverna på t.ex. det industritekniska programmet redan idag läser utökat program, menar vi att det utan problem går att utöka omfattningen av en yrkesexamen till 2800 poäng.

Att, som utredningsdirektivet är formulerat, i praktiken ställa yrkeskurser mot grundläggande behörighet, vittnar inte om tillräcklig förståelse för att yrkeskurserna finns där för att de sammantaget ska leda till att eleverna blir anställningsbara.

25.9.2 Rätt till utökat program på yrkesprogram

Förslag: Yrkesprogrammen ska ge fler möjligheter. Eleverna ska ha rätt till utökat program för att läsa antingen kurser som leder till särskild behörighet eller yrkeskurser.

IAKR tillstyrker den generella rätten för eleverna att läsa utökat program, men ser inte att utredningens förslag om fördjupning i yrkeskurser och särskild behörighet på yrkesprogram löser de problem som införande av ett grundupplägg med behörighetsgivande kurser orsakar.

Redan idag framförs kritik, bland annat av utredningen, att inte alla elever ges en reell möjlighet att utnyttja rätten att som utökat program läsa de kurser som ger grundläggande behörighet. APL på annan ort, ovilja från skolorna att schemalägga kurserna på ett sådant sätt att de passar schemat i övrigt är några förklaringar.

Frågan är då vad utredningen ser framför sig, när den föreslår att det ska införas en rätt för eleverna att fortsättningsvis läsa utökat program för ytterligare fördjupning i yrkeskurser eller i förekommande fall kurser som ger särskild behörighet.

Om skolorna av schematekniska eller ekonomiska skäl har svårt att organisera kurser i svenska 2 och 3 och engelska 6 som utökat program för elever på yrkesprogram, hur sannolikt är det då att de klarar att säkerställa rätten att få läsa yrkeskurser som utökat program? Antalet yrkeskurser kommer per definition att vara långt fler än de tre kurser som det hittills varit aktuellt för. Åtminstone för de skolor som har fler än ett yrkesprogram.

Den tekniska utvecklingen inom industrin och det sätt på vilket industrin organiserar sin produktion pekar mot att de av gymnasieskolans yrkesprogram som har en industriell inriktning, dvs. det industritekniska programmet och el- och energiprogrammets inriktning automation, omgående behöver utvecklas.

Som utredningen i sina skolbesök kunnat se löses detta på flera industrinära gymnasieskolor med att eleverna erbjuds möjlighet att läsa mer än 2500 poäng.

Utredningen föreslår en rätt till utökad program som kompensation för införande av grundläggande behörighet på yrkesprogrammen. Det innebär i praktiken att skolorna redan från år 1 tvingas planera för en utbildning som omfattar 2800 poäng och inom ramen för de 2800 poängen gör eleven sina val, väljer till eller väljer bort. En konstruktiv lösning inom ramen för gällande förordning.

IAKR föreslår att samma modell ska tillåtas för att komma till rätta med konflikten mellan behovet av utveckling av industrins yrkesprogram och gällande reglering. Är de faktiska konsekvenserna av utredningens förslag juridiskt godtagbara, bör även en sådan modell vara godtagbar i andra sammanhang.

Skolorna skulle med detta upplägg kunna planera för det antal poäng som de tillsammans med samverkande företag definierar som krav för anställningsbarhet. De elever som vill och klarar av den utökade studieplanen följer planen och de som inte vill eller som inte klarar ett utökad program, väljer bort kurser för att koncentrera sig på en gymnasieexamen om 2500 poäng.

Ett alternativ till detta upplägg som utredningen resonerar kring är att planera för att en gymnasieexamen följs av en utbildning inom yrkeshögskolan. Men, det är långt ifrån alltid som det är en fördjupning som företagen efterfrågar. Snarare är det så att gymnasienivån är tillräcklig, men att utbildningarna behöver bli bredare. T.ex. behöver en CNC-operatör numera även en baskompetens inom områden som automation och grundläggande underhåll. Industrin står mitt i en sådan organisatorisk utveckling och det är ett tungt vägande skäl till varför en yrkesutbildning inom gymnasieskolan bör omfatta mer än 2500 poäng.

Dessutom är Myndigheten för yrkeshögskolans uppdrag sådant att det helt enkelt inte går att planera för ett upplägg där gymnasieutbildningen åtföljs av en yrkeshögskoleutbildning

25.10.3 Krav på viss APL på ekonomiprogrammets inriktning handel samt teknikprogrammets inriktning produktionsteknik

<p>Förslag: Krav på minst fyra veckors arbetsplatsförlagt lärande (APL) ska ställas när det gäller ekonomiprogrammets inriktning <i>handel</i> samt teknikprogrammets inriktning <i>produktionsteknik</i>.</p>

IAKR avstyrker utredningens förslag om en yrkesutgång på teknikprogrammet.

IAKR ställde sig i sitt remissvar 2016 bakom Yrkesprograms-utredningens förslag om en produktionsinriktad yrkesutgång på teknik-programmet om 2800 gymnasiepoäng så som det presenterades i det första delbetänkandet – SOU 2015:29 ”En yrkesinriktning inom teknikprogrammet”.

En inriktning inom teknikprogrammet där eleven samtidigt har möjlighet att förvärva särskild högskolebehörighet och få kompetens att gå direkt ut i arbete, skulle enligt vår mening öka attraktiviteten för denna utbildning. Det finns också ett uttalat intresse inom industrin för ungdomar med en sådan utbildning som i allt väsentligt gör att de svarar upp mot de allt högre krav på kompetens och utvecklingsbarhet som är en konsekvens av utvecklingen inom industrin.

Gymnasieutredningen konstaterar att det inte finns något stöd hos branscherna för en yrkesinriktning om 2500 poäng på teknikprogrammet. Trots det lägger utredningen ett sådant förslag, vilket är svårt att förstå.

Inriktningarna på teknikprogrammet omfattar 300 poäng. Inriktningen produktionskunskap bygger på kurser som även finns på det industritekniska programmet och el- och energiprogrammet. Kurserna inom de övriga inriktningarna, förutom teknikvetenskap, är till övervägande del kurser i ämnen som klassificerats som vissa ämnen, alltså ämnen utan tydlig tillhörighet, som inte är bilaga 4-ämnen eller ämnen för yrkesprogram. Skillnaden mellan yrkesämnen och vissa ämnen är i många fall hårfin. Av detta följer att det enligt vår mening inte är någon självklarhet att inriktningen produktionsteknik av detta skäl ska definieras som en yrkesinriktning.

Därtill är kurserna om totalt 400 poäng inom programfördjupningen på teknikprogrammet i de flesta fall hämtade från yrkesprogram. Det går därför inte att utesluta att kombinationen av kurser inom inriktning och programfördjupning om summa 700 poäng tillsammans ger mer eller mindre yrkesprägelse till någon inriktning, teknikvetenskap inräknad!

Utifrån ovanstående resonemang menar vi att en omdefinition av inriktningen produktionsteknik till en yrkesutgång, utan att inriktningen ges ett annat innehåll, snarare riskerar att utarma utbildningen än stärka den. Om, som utredningen skriver, flera intressenter uttryckt tveksamhet till Yrkesprogramsutredningens förslag, måste Gymnasieutredningens förslag rimligen framstå som än mer oattraktivt.

Utredningen hävdar att skolor som idag har teknikprogrammet, med inriktningen produktionsteknik får man förmoda, men inte det industritekniska programmet, skulle få svårt att anordna en utbildning med omfattande yrkesinnehåll. Vi kan inte se någon analys i utredningen som styrker detta påstående.

Inom Teknikcollege regionala struktur erbjuder de samverkande skolorna tillsammans inriktningen produktionsteknik och det industritekniska programmet samt därtill i flera fall även el- och energiprogrammets inriktning automation. Det mesta talar därför för att skolorna har kapacitet att erbjuda en inriktning på teknikprogrammet med ett mer omfattande yrkesinnehåll.

Förslaget att APL ska ingå med 4 veckor förändrar på intet vis vår uppfattning att utredningens förslag ska förkastas. Det finns dessutom inget i utredningens analys som talar för att det bara är inriktningen produktionsteknik som skulle vinna på en starkare näringslivsförankring. Ett nära samarbete med näringslivet är något vi förordar och det löser skolor och samverkande företag bäst inom ramen för Teknikcollege.

25.11 Utbildningsutbudet – fortlöpande förnyelse och regional samverkan

Gymnasieutbildningarna behöver kontinuerligt förnyas och anpassas till de förändringar som arbetslivet och samhället i stort genomgår över tid. Inte minst är den tekniska utvecklingen snabb och omfattande. Det är viktigt att det finns en ändamålsenlig organisation för att hantera förändringsbehoven. Därtill är den regionala nivån viktig för att upprätthålla ett allsidigt utbud av gymnasieutbildningar och staten kan behöva bidra till en stärkt regional samverkan kring utbildningsutbud.

25.11.1 Återkommande redovisningar om en samlad översyn av förnyelsebehov

Förslag: Skolverket ska redovisa behov av förnyelse av gymnasieutbildningarna till regeringen. En sådan redovisning bör ske regelbundet. Vart tredje år kan vara ett riktmärke för hur ofta redovisningen bör ske, men även ett intervall på fyra eller fem år kan övervägas.

IAKR tillstyrker förslaget att Skolverket ska redovisa behov av förnyelse av gymnasieutbildningarna till regeringen.

Tidsintervallet bör med tanke på den tid som krävs för att genomföra en faktisk förändring inom gymnasieskolan inte vara längre än tre år.

För att en sådan redovisning ska vara relevant krävs att de nationella programråden ges ett avgörande inflytande i processen. Idag fungerar inte samverkan mellan Skolverket och branscherna i alla nationella programråd på ett tillfredställande sätt. Det ges inte utrymme för väsentliga frågor som t.ex. behovet av förändring och agendan för mötena saknar i allt för många fall relevans.

Skolverket skulle med fördel ägna tid åt att studera hur näringsliv och myndigheter inom utbildningsområdet organiserar samarbetet i de europeiska länder som t.ex. Lärlingscentrum ofta refererar till. Den tilltro till näringslivet och den inställning till samarbete som präglar utbildningsväsendet i dessa länder är efterlängtd.

Frågan om förnyelse av de industriellt inriktade programmen och inriktningarna är enligt vår mening så viktig att ett sådant uppdrag till Skolverket inte kan vänta på att remissbehandling och beslut i riksdag och regering ska slutföras.

25.11.2 Ett nationellt råd för högskoleförberedande program

Förslag: Skolverket ska ansvara för ett nationellt råd för högskoleförberedande program.

IAKR tillstyrker förslaget. Vi vill dock tillägga att näringslivet eller framtida avnämare också bör vara representerade i rådet. Inte minst om några eller något av de högskoleförberedande programmen kommer att ha en yrkesutgång.

25.11.3 Regional samverkan om utbildningsutbud

Förslag: Staten bör ge stöd för regional samverkan kring utbildningsutbud, genom att bl.a. synliggöra modeller för sådan samverkan.

IAKR tillstyrker förslaget att staten bör stödja regional samverkan kring utbildningsutbud. Vi ställer oss också bakom utredningens uppfattning att den regionala nivåns roll bör utredas i ett större sammanhang.

Behovet av kompetens och den risk för nedläggning av industrirelevanta program som industrin såg framför sig i början av 2000-talet kom att leda fram till bildandet av Teknikcollege. Tillsammans med Vård- och omsorgscollege har dessa båda samverkansformer tydligt visat på behovet av samverkan över kommungränserna för att

utbildningarna dels ska överleva och dels utvecklas. Centralt inom collegesamverkan är också branschernas och de lokala företagens engagemang för kvaliteten i utbildningarna.

De har också visat att det krävs någon form av vardaglig ledning för att processen inom respektive college ska leva och utvecklas.

Vi menar att erfarenheterna från dessa samverkansformer måste tas tillvara i statens stöd till samverkan.

25.12 Ett estetiskt ämne

Alla elever på nationella program i gymnasieskolan bör läsa ett estetiskt ämne. Utredningen bedömer att det för detta ändamål är möjligt att i viss mån utöka kunskapsinnehållet i de nationella programmen.

Förslag: Ett estetiskt ämne ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena i alla program. Det ska vara möjligt att välja mellan olika estetiska ämnen och dessa ämnen bör i huvudsak vara ämnen som kan anses som centrala estetiska bildningsämnen.

IAKR avstyrker utredningens förslag om att ett estetiskt ämne ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena.

Vårt ställningstagande riktar sig inte mot ett estetiskt ämne som sådant. Men så länge omfattningen av en gymnasieutbildning begränsas till 2500 poäng finns det för framför allt eleverna på yrkesprogrammen flera andra ämnen som är avsevärt viktigare för deras framtid och anställningsbarhet.

Utredningen laborerar i sin analys och argumentation med lösningar som innebär att delar av en gymnasieutbildning ska vara obligatorisk och genomföras utan att ge poäng. Man kan med fog hävda att ett estetiskt ämne eller en estetisk verksamhet med fördel skulle kunna var ett sådant ämne.

I diskussionen om ämnets vara eller inte vara, förs fram skäl som att det utvecklar individens fantasi, kreativitet och skapande talang och ger möjlighet att få uppleva stimulansen av egen skapande verksamhet.² Förutom att allt detta kan inrymmas eller redan inryms i flera andra ämnen kan man också med fog ifrågasätta om detta är individuella kvaliteter som ska betygssättas i en skala F-A. Den som vill det kan med all säkerhet hitta stöd i forskningen för ett sådant ifrågasättande. Det talas ofta om musikskolans betydelse för det svenska musikundret. I musikskolan sätts inte betyg!

Förslag: Endast ämnesstudier på nationella program ska anges i gymnasiepoäng. Gymnasiearbetet har en annan karaktär än gymnasieskolans ämnen och kurser och ska inte längre anges i poäng. Gymnasiearbetet ska även fortsättningsvis genomföras inom ramen för utbildningen. För detta ändamål bör den minsta garanterade undervisningstiden utökas.

IAKR avstyrker förslaget att göra gymnasiearbetet poänglöst.

² Sid 537 och 538

Gymnasiearbetet ska "pröva elevens förmåga att utföra vanligt förekommande arbetsuppgifter inom yrkesområdet", Genom företagens lokala medverkan sker en kvalitetssäkring av yrkesutbildningen. Om gymnasiearbetet görs poänglöst riskera denna kvalitetssäkring att gå förlorad.

Företagens medverkan bygger på att skolorna i resurshänseende och betydelse likställer gymnasiearbetet med de ämnen som i övrigt bygger utbildningen. Om gymnasiearbetet görs poänglöst kan vi utgå ifrån att det förlorar kampen om resurser, särskilt som skolan ska planera för att eleverna förväntas läsa de kurser som ger grundläggande behörighet och ett estetiskt ämne med ett föreslaget tillskott av 70 timmar.

Minskar skolan sitt engagemang för gymnasiearbetet och ledningen av detsamma kommer företagen i sin tur inte att kunna upprätthålla sitt engagemang och det riskerar på sikt att erodera yrkesutbildningarna. Denna uppenbara risk skulle möjligen kunna minska med en tvingande förordningstext om resurstilldelning för ett poänglöst gymnasiearbete. De 20 timmar som utredningen föreslår är dock alldeles otillräckliga. Många av våra industrigymnasier lägger idag så mycket som 80 timmar på gymnasiearbetet.

25.19 Ämnesbetyg

Förslag 1: En utredning bör tillsättas som får i uppdrag att ta fram författningsförslag vad gäller ett system med ämnesbetyg i gymnasieskolan.
Förslag 2: Skolverket bör ges ett förberedande uppdrag i syfte att utarbeta förslag vad gäller hur ämnen kan delas upp för att stödja principen om betyg i ämne samt förslag till anpassning av programstrukturer.
Förslag 3: Ett utvecklingsarbete mot ämnesbetyg måste vara långsiktigt och ges tid. Ytterligare utredning, beredning och implementering bör ges minst tre år.

IAKR tillstyrker förslaget att tillsätta en utredning som ser över gymnasieskolans betygssystem.

Det finns, som utredningen diskuterar, fördelar och nackdelar med båda systemen för såväl elever, skola som avnämare. Beroende av vilket syfte betygen förväntas fylla, om det är information till kommande arbetsgivare, om det handlar om rangordning vid ansökan till vidare utbildning etc. påverkas möjligen svaret på vilken modell som är att föredra. Om betygssystemet påverkar graden av upplevd stress är det bra, men det kan knappast vara det huvudsakliga skälet till att ändra ett betygssystem, särskilt som livet i övrigt sannolikt orsakar minst lika mycket stress för ungdomar som skolan.

Konsekvenserna av att införa ett nytt system är omfattande och en utredning måste därför ges möjlighet att arbeta förutsättningslöst med stöd i relevant forskning. Eftersom utformningen av ett betygssystem även påverkar samverkan mellan utbildningsanordnare och företag bör även näringslivet delta i en ev. utredning.

Det kan inte heller nog betonas att tillsättandet av en utredning måste böttna i en bred politisk enighet!

För Industriarbetsgivarnas kompetensråd

Tommy Thunberg Bertolone

IFMetall

Vice ordförande IAKR

Krister Rosén

GS Facket

Fredrik Gunnarsson
Industriarbetsgivarna
Sekreterare IAKR